

LL

Saak No. 270/1983

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA
APPÈLAFDELING

In die saak tussen:

PETRUS MAKHWANYA

Appellant

en

DIE STAAT

Respondent

CORAM: CORBETT, VILJOEN ARR et HEFER WN AR

VERHOORDATUM: 16 FEBRUARIE 1984

LEWERINGSDATUM: 27 FEBRUARIE 1984

UITSPRAAK

/HEFER WN AR ...

HEFER WN AR:

In die Hooggeregshof van Venda het die appellant as beskuldigde no 1 saam met drie ander beskuldigdes tereggestaan op 'n aanklag van moord. Die aantyging teen hulle is soos volg deur die geleerde verhoorregter opgesom:

"Die Staat se saak berus op die bewering dat ene Simon, blykbaar 'n soort toordokter, van die Rand af gekom het om die oorledene "te koop"; dit wil sê om hom te laat doodmaak en sy liggaamsdele aan die Rand vir rituele doeleindes te verkoop. In hierdie verband, aldus die Staat se saak, sou beskuldigde nr. 1 en die kinders van die oorledene, dit wil sê beskuldigdes nrs. 2, 3 en 4 ingestem het en gehelp het met die uitvoering van die plan om oorledene

/dood ...

dood te maak."

Appellant en beskuldigdes nos 2 en 4 is skuldig bevind. Anders as in die geval van die ander twee veroordeeldes, het die verhoorhof geen versagtende omstandighede ten opsigte van die appellant bevind nie.

Appellant appelleer nou teen die doodvonnis wat hom opgelê is en in besonder teen die bevinding dat daar nie versagtende omstandighede was nie. In hierdie Hof is slegs aangevoer dat die verhoorhof gefouteer het in die bedoelde bevinding deur die appellant se geloof in toorkuns en sy vrees vir Simon Netshikweta, die toordokter na wie

/in ...

in die aangehaalde gedeelte uit die uitspraak verwys is, te onderskat.

Dié betoog kan egter nie slaag nie. Die verhoorhof was so min beïndruk met die appellant se getuienis in verband met sy geloof in toorkuns en sy beweerde vrees vir Simon Netshikweta dat die geleerde regter opgemerk het:

"Hierdie beskuldigde, wat sedert 1940 met Johannesburg in aanraking is en ook daar van tyd tot tyd gewerk het en wat ons gesien en gehoor het, is hoegenaamd nie meer primitief nie en kan nie meer as primitief beskou word nie. Hy self het algemene stellinge gemaak wat daarop sou dui dat 'n mens bang is vir die "moloji" of vir die toorkuns, maar hy het geensins aangevoer

/dat ...

dat hy ooit in werklikheid enige vrees
hoegenaamd in verband met die voorval
self gehad het nie. Dit het vir geen
oomblik gelyk of hy in werklikheid n
man is wat vrees het vir toorkuns,
selfs in die algemeen, nie ...

Die Hof glo nie dat hy so danig
bang is vir Simon nie. Die Hof glo
ook nie dat hy enige vrees vir toorkuns
gehad het nie. Eintlik het hy met
baie min oortuiging in hierdie rigting
gepraat."

Hierdie opmerking was volkome geregverdig. Die
appellant het sy aandadigheid aan die moord deurgaans
ontken en is slegs in die algemeen uitgevra oor sy
geloof in toorkuns en sy vrees vir toordokters. Die

/geleerde ...

geleerde regter het tereg opgemerk dat dit te betwyfel is of hy, selfs algemeen gesproke, enige werklike vrees vir toordokters het. Dit bring mee dat die feitebasis vir die hele betoog aangaande versagende omstandighede totaal ontbreek.

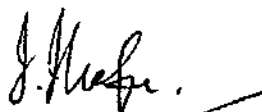
Bowendien blyk dit uit die aanvaarde getuienis dat die appellant self 'n toordokter is, dat Netshikweta hom en die ander twee veroordeeldes met 'n belofte van geld oorrede het om die oorledene te dood sodat sekere liggaamsdele as "medisyne" verwyder kon word, en dat die appellant self druk op die ander beskuldigdes uitgeoefen het om die bose daad te verrig. In gepaste omstandighede kan die geloof in

/toorkuns ...

toorkuns natuurlik wel as versagtende omstandighede
aangemerkt word maar waar die beskuldigde self 'n be-
oefenaar daarvan is, kan ek hoegenaamd nie aanvaar
dat sy morele strafwaardigheid verminder word weens
die feit dat "he was a firm believer in the dark
craft practised by him" (per Schreiner AR in Rex
v Fundakubi and Others 1948 (3) SA 810 (AD) op p
819), nie veral waar die klaarblyklik oorwegende
rede vir sy deelname aan die moord die persoonlike
gewin was wat hy daaruit sou put. (Vgl S v Sibanda
1975 (1) SA 966 (RAD) op p 967; S v Ngubane 1980
(2) SA 741 (AD) op p 746.)

/Die ...

Die appèl word afgewys.

J.J.F. HEFER WN AR

CORBETT AR

STEM SAAM

VILJOEN AR